

Broedvogelinventarisatie Binnenstad Doesburg 2005

Erik Lam

Inleiding

De bebouwde kom van Doesburg bestaat uit een oude middeleeuwse kern en uitbreidingswijken die vanaf de jaren vijftig tot eind jaren negentig van de 20e eeuw zijn gebouwd. Tussen deze wijken door lopen robuuste groenstructuren die de oude vestingwerken (de ecodelta genoemd) en weilanden (Broekhuizerwater) omvatten. In het kader van de Avifauna van de Grote Rivieren (Bergh, L.M.J. e.a. 1979) is dat gehele gebied in 1976 op broedvogels geïnterviewd (Hekking 1976). In de afgelopen jaren zijn de wijken Molenaar, Beinum, de Ecodelta, Broekhuizerwater en Campstede reeds op broedvogels geïnterviewd (zie Lam 2005). In 2005 is de Binnenstad daaraan toegevoegd. In de komende jaren zal zo de hele bebouwde kom afgewerkt worden.

Gebiedsbeschrijving

Doesburg wordt voor het eerst in 1053 genoemd en verkreeg in 1237 haar eerste stadsrechten. Daarmee is Doesburg een oudere stad dan Amsterdam! De huidige binnenstad heeft voor een groot deel haar middeleeuwse stratenpatroon weten te behouden. Tijdens de economische hausse van de jaren negentig en begin 2000 zijn veel wat verwaarloosde panden in de binnenstad van eigenaar gewisseld en opgeknapt. Hierdoor is veel potentiële nestelgelegenheid verloren gegaan.

De binnenstad zelf kenmerkt zich door een zeer stenige omgeving met hier en daar begroeide binnenterreinen. Deze binnenterreinen zijn zowel openbaar (meestal parkeerplaats annex speelterreintje) als particulier (grote tuinen die aan elkaar grenzen). Rondom de binnenstad liggen waterpartijen (oude stadsgrachten) en parkjes met oud geboomte. Een begraafplaats, met daarin veel oude bomen en coniferen, grenst aan zo'n parkje. In z'n totaliteit komen oude bomen echter weinig voor. De groengordel is bij de inventarisatie betrokken. De totale oppervlakte geïnterviewd gebied is 60 ha.

Methode

Het gebied is op broedvogels onderzocht met behulp van de uitgebreide broedvogelkartering zoals door SOVON beschreven. Ook huismussen en spreeuwen zijn ingetekend en dus niet geturfd. Het gebied is lopend en/of langzaam fietsend doorkruist. Er zijn 9 bezoeken gebracht waarvan 5 vroege-ochtend-bezoeken (op de zondagochtenden).

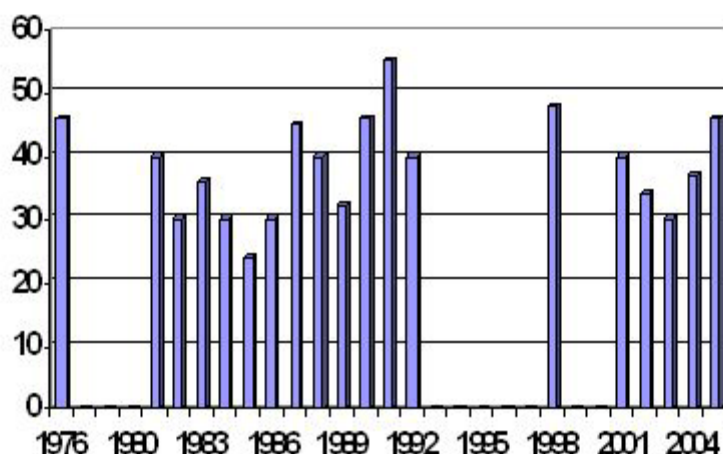
Tabel 1. Bezoekdata en -tijden.

20 maart 2005	7-9 uur, 0° C, blauwe lucht, wind ZO
4 april 2005	's middags, extra telling roekennesten
17 april 2005	6.45-9.00 uur, 8° C, half bewolkt, weinig wind
4 mei 2005	6.15-9.00 uur, 8° C, half bewolkt, geen wind
29 mei 2005	5.30-7.30 uur, 12° C, onbewolkt, geen wind

12 juni 2005	5.15-6.45 uur, 5° C, half bewolkt, geen wind
20 juni 2005	's avonds, extra telling gierzwaluwen
28 juni 2005	's avonds, extra telling gierzwaluwen
9 juli 2005	's avonds, extra telling huiszwaluwnesten

Resultaten

In totaal zijn 45 broedvogelsoorten vastgesteld (zie tabel 2). Onder deze soorten bevinden er zich zes die op de Rode Lijst staan: ransuil, kerkuil, steenuil, huiszwaluw, grauwe vliegenvanger en huismus. Stadsduif en parkganzen zijn wel vastgesteld maar staan niet in de lijst. Naast de gebruikelijke stads- en parkvogels zijn diverse opvallende soorten aanwezig. Voor stadse begrippen is het voorkomen van 3 soorten uilen en appelvink natuurlijk spectaculair. Alle drie de uilensoorten kwamen hier ook al in de jaren zeventig tot broeden. De gierzwaluw broedde in 1976 met ongeveer 115 paar (Hekking 1976), in 1994 met ongeveer 100 paar (Lam 1994) en nu met 73 paar in de Binnenstad! Evenals toen zit de grootste kolonie gierzwaluwen in het gebouw "Het Arsenaal" dat op de nominatie staat om grondig verbouwd te gaan worden. De huiszwaluw doet het met 46 paar in 2005 goed (figuur 1) en dit aantal schommelt jaarlijks. De aantalonontwikkeling in de afgelopen tien jaar vertoont een sterke overeenkomst met de landelijke.

Figuur 1. Aantal bewoonde nesten huiszwaluw in de Binnenstad te Doesburg in 1976-2005.

Glanskop en boomklever zijn regionaal gezien algemene soorten doch binnen de grenzen van Doesburg zijn het de enige, en tamelijk geïsoleerde, broedparen. De roek is in het broedseizoen één van de meest opvallende broedvogels in de Binnenstad. De kolonie zit vooral op de begraafplaats. De overlast van lawaai en uitwerpselen wordt momenteel als dusdanig ernstig gezien dat de gemeente Doesburg een speciaal roekenbeschermingsplan (lees verjagingsplan) heeft laten maken. De aantallen en soorten kleine zangvogels die op en rond de begraafplaats broeden zijn nog steeds hetzelfde, zonet beter, dan in de jaren negentig toen er veel minder roeken tot broeden kwamen (eigen waarneming). De gemeente helpt echter mee met het verspreiden van het fabeltje dat de roeken de

zangvogelstand nadelig beïnvloeden. De putter zit al vanaf de jaren negentig in de lift en vrolijkt de Binnenstad met 6 paar op. Van het goudhaantje is bekend dat deze regelmatig op de begraafplaats broedt. Hij staat nu niet in de lijst omdat ik hem alleen buiten de datumgrenzen heb waargenomen. De steenuil is weliswaar waargenomen doch van een broedsel is niets bekend geworden. De spreeuw was vaak lastig waar te nemen, vermoedelijk is deze soort wat onderteld. Waterral, ijsvogel en scholekster zijn wel waargenomen doch voldeden niet aan de criteria.

Tabel 2. Aantal territoria/nesten in de Binnenstad van Doesburg (60 ha) in 2005 (*= Rode Lijst)

Fuut	1	Tuinfluiters	5
"Wilde" Eend	14	Zwartkop	9
Waterhoen	5	Tjiftjaf	9
Meerkoet	13	Fitis	1
Holenduif	2	Grauwe Vliegenvanger*	4
Houtduif	30	Staartmees	5
Turkse Tortel	33	Glanskop	1
Ransuil*	3		
Kerkuil*	1		
Steenuil*	1	Pimpelmees	12
Gierzwaluw	73	Koolmees	21
Grote Bonte Specht	2	Boomklever	2
Huiszwaluw*	46	Boomkruiper	9
Witte Kwikstaart	4	Ekster	3
Winterkoning	16	Kauw	72
Heggenmus	22	Roek	171
Roodborst	4	Zwarte Kraai	2
Zwarte Roodstaart	3	Spreeuw	18
Merel	54	Huismus*	158
Zanglijster	7	Vink	20
Grote Lijster	1	Groenling	17
Bosrietzanger	1	Putter	6
Kleine Karekiet	4	Appelvink	1
Braamsluiper	2		

Conclusie

De Binnenstad blijkt een keur aan broedvogelsoorten te herbergen met daaronder diverse bijzondere soorten. De meer algemene stads- en parkvogels zijn goed vertegenwoordigd. Diverse soorten komen in zeer lage aantallen voor. Dit heeft te maken met het geringe aantal grote en oude bomen in Doesburg. Met deze bomen zal daardoor bijzonder zuinig omgegaan moeten worden. Tevens verdienen de diverse groene binnenterreinen de nodige bescherming. Deze terreinen zijn kleine doch essentiële oases in de Binnenstad. Aan het behoud van de gierzwaluw voor Doesburg zal extra aandacht geschonken moeten worden. Roeken komen met een grote kolonie midden in de bebouwde kom voor. Getuige de vele kleine zangvogels die juist daar vlakbij broeden lijkt de aanwezigheid van die kolonie geen invloed te hebben.